

(ÜSKÜDAR'DA BİR SEMT)

BURHANIYE'DE GÜN DOĞUMU
VE
HOCA ALİ RIZA

Yazan : Atila Taşpınar
www.atilataspınar.com

Hoca Ali Rıza, *Gündoğumu*

Gündoğumu, Hoca Ali Rıza'nın, tuval üzerine yağlı boya ile, 1900 yılı dolaylarında ürettiği, bilinen en büyük boyutlu (115 x 175 cm.) çalışmasıdır.

Sanatçının, sezilebilen, yaratıcılığının sınırlarını sınama ve ulaştığı sonuçları sunma isteği, belli ki, sıradan olmayan bir boyutun seçimini gerektirmiştir.

İşlenen konunun, evrenin şaşkınlık yaratıcı bir değişimi olarak belirlenmesi de, bu amaca uygun düşmüştür.

Tabloda, derinlik kavramı açısından taşıdığı zorluklara karşın, olması gereken yerde duran gurup, sol taraftaki kitleyi dengelemenin dışında, yaşama ilk dokunuşun çılgınlığını yada yaratanın tam orada olduğunun tanıklığını, imgeliyor.

Tez canlı, sancılı, gizemli,
kuşku ile beklenen,
bir çocuğun doğumu gibi,
belirtiler oluşmuş, süreç başlamış,
ancak sonuç, henüz müjdelenmemiştir.

Resmin, sol alt köşedeki devinim, yeşilliklerin içinde sabaha uyanan
böceklerin varlığını duyumsatır düzeyde. Sağ alt köşede izlenen suyun
ürpertisi, keza, yine tablonun aynı bölümünde yer alan, yarısı geceyi,
yarısı gündüzü yaşayan ağaçların gölgeli betimlemeleri,
ayrıntısız ve etkin. Büyük ağaçlardaki yaprakların çoğunluğu henüz
uyurken, bir bölümü,
ışıklı görünümle, sabah yeli ile oynaşmaya başlamışlar bile.
Aralarından sızan aydınlık
taze ve titreşimler belirgin.

Romantik duyguları dile getiren, Türk Resim Sanatı'nın bu başyapıtı,
güçlü kontrastları ve ürpertili atmosferi ile gerçek bir ustanın içtenliğini
ve gücünü yansıtıyor.

Gündoğumu, izlenerek tüketilemeyecek, bir doruktur..

Hoca Ali Rıza'nın popüler çalışmalarına benzemeyen *Gündoğumu* ve
benzeri yapıtlar, konuyla ilgilenenlerin, onun sanatını daha doğru
anlamalarına katkı sağlayabilir.

Hoca Ali Rıza

Hoca Ali Rıza

Hoca Ali Rıza

O'nun yaşamı süresince başlıca iki anlatım dilini değişimli olarak
kullandığı söylenebilir.

Bunlar ayrıntıyı ön planda tutan, ince, transparan bir boya dokusu ile
oluşturulan belge niteliğindeki yapıtlar ile, daha çok kırsal alanları
konu edinen, özgür, kendi deyimi ile kaba bir anlatımı
yeğleyen, *Gündoğumu* gibi, olgun yapıtlardır.

Gerçekten bu tür yapıtlarda kolay anlaşılma, öğretme, belgeleme ve gönül akma gibi isteklerin bir yana itilmiş olduğu, tüm yetkinlik ve yaratıcılığın, salt sanata yöneltildiği izlenir.

Gündoğumu, Üsküdar semtinde, eskiden Burhaniye olarak adlandırılan ve Jandarma Komutanlığı'nın web sayfasındaki bilgilere göre, Alemdağ ile Kayışdağı'nın eteklerinde, küçük akarsuları ve gölcükleri olan, bir yerden yapılmıştır.

O tarihlerde burası, gerek Hoca Ali Rıza'nın, gerekse diğer sanatçıların, sıkça gittiği, gözde bir yöredir.

Hoca Ali Rıza

Hoca Ali Rıza

Hoca Ali Rıza

Nuri

Osman Asaf

Mustafa Sarım

Gündoğumu, 1981 yılında, İstanbul'da, Akaretler Semtinde, Valide Çeşme'nin hemen yanında bulunan, çıkmaz sokaktaki (Özlem Apt.) 32 kapı sayılı evden satın alınmıştır.

Aynı tarihlerde, İstanbul Resim ve Heykel Müzesi'nde görevli bulunan, İhsan Şurdum ve Koleksiyoner Naci Terzi, bu resim için girişimlerde bulunmuşlardır.

Tablo, olasılıkla 1982 yılında, sanatçı Cahit Derman, daha sonrada, Bayram Karşit tarafından onarılmıştır.

Bayram Karşit'in bakımı sırasında, resmin sol alt köşesinde yer alan orijinal ve eski yazı imzanın dışında, sağ alt köşede, kırmızı boya ile atılmış, yine eski yazı, ikinci bir imza belirlenmiştir.

ATILA TAŞPINAR

(*) Naci Terzi'nin notu.

En güzelini (Abdül Rıza Hacıoğlu) resmini, Beşiktaş'ın
aynı bir yıl önce, Beşiktaş'ın valide çarısı ile, cihri esmüde
bu almanı evinele görmüştüm. Biri o'nu Rıza ve Hacıoğlu
meydanı gördü, tersan ve restorant, insan suculuğu gözet
kurtu. İhsan beyin pantoligi aygünderi alammıstım
ayrı evde birde elinde kınalı Sükrüman Soyut beyin bir
erici vardı. Erici kınalı ve sekmeyordu. Sükrüman bir
gözetici Atilla Taşpınar'ın aklı. 22.6.2017

Naci Terzi
S. e.